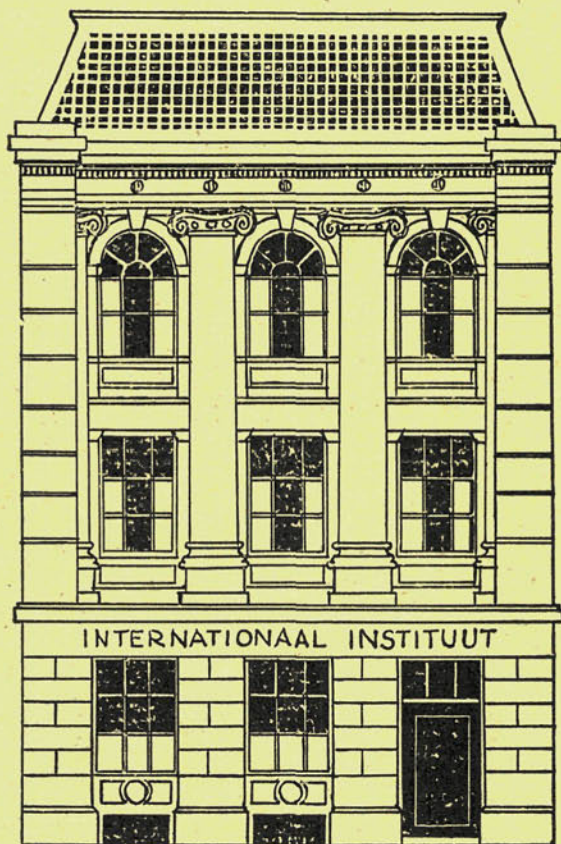

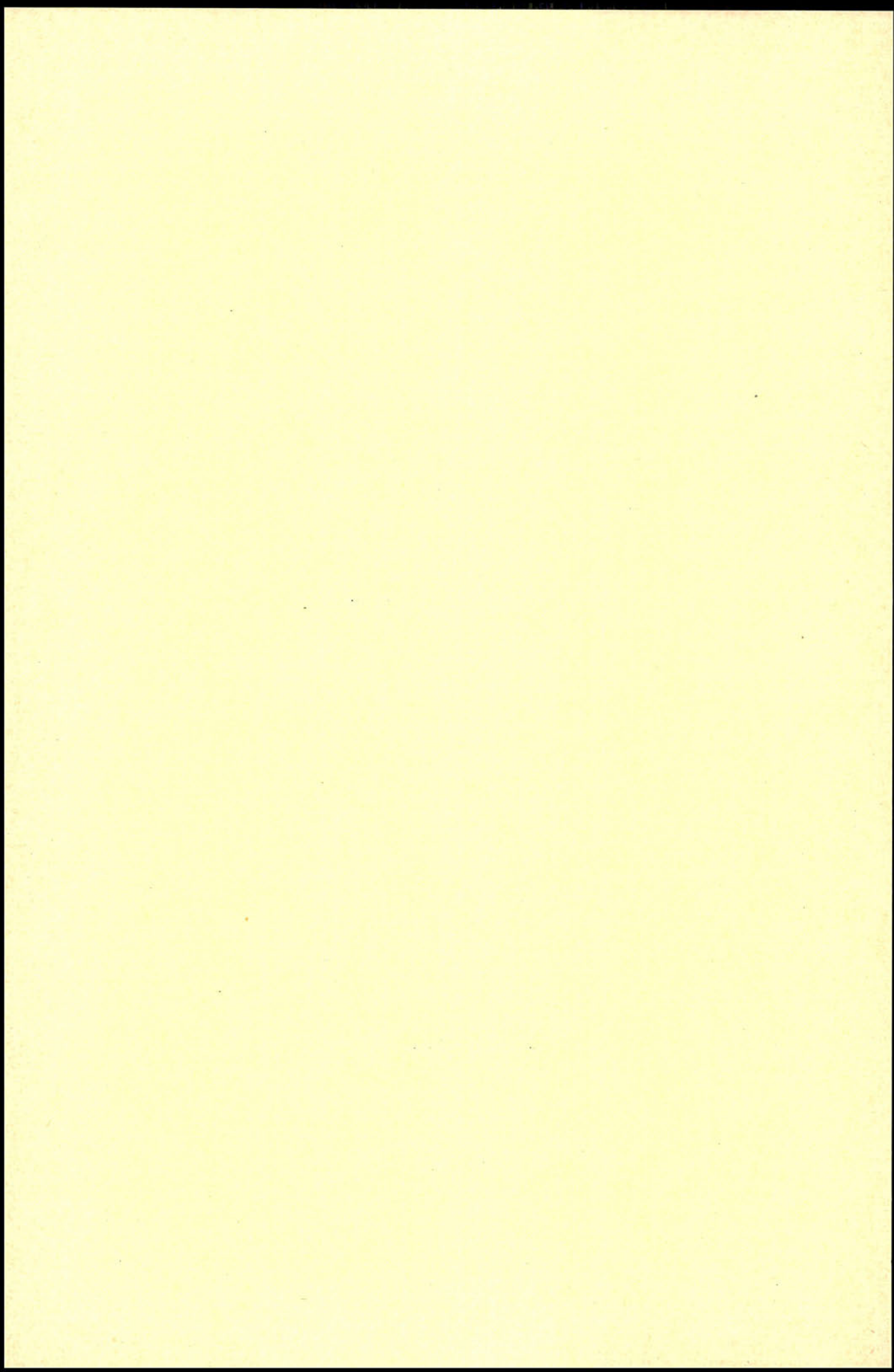
INTERNATIONAAL INSTITUUT

VOOR

SOCIALE GESCHIEDENIS

JAARVERSLAG 1952

INTERNATIONAAL INSTITUUT

VOOR

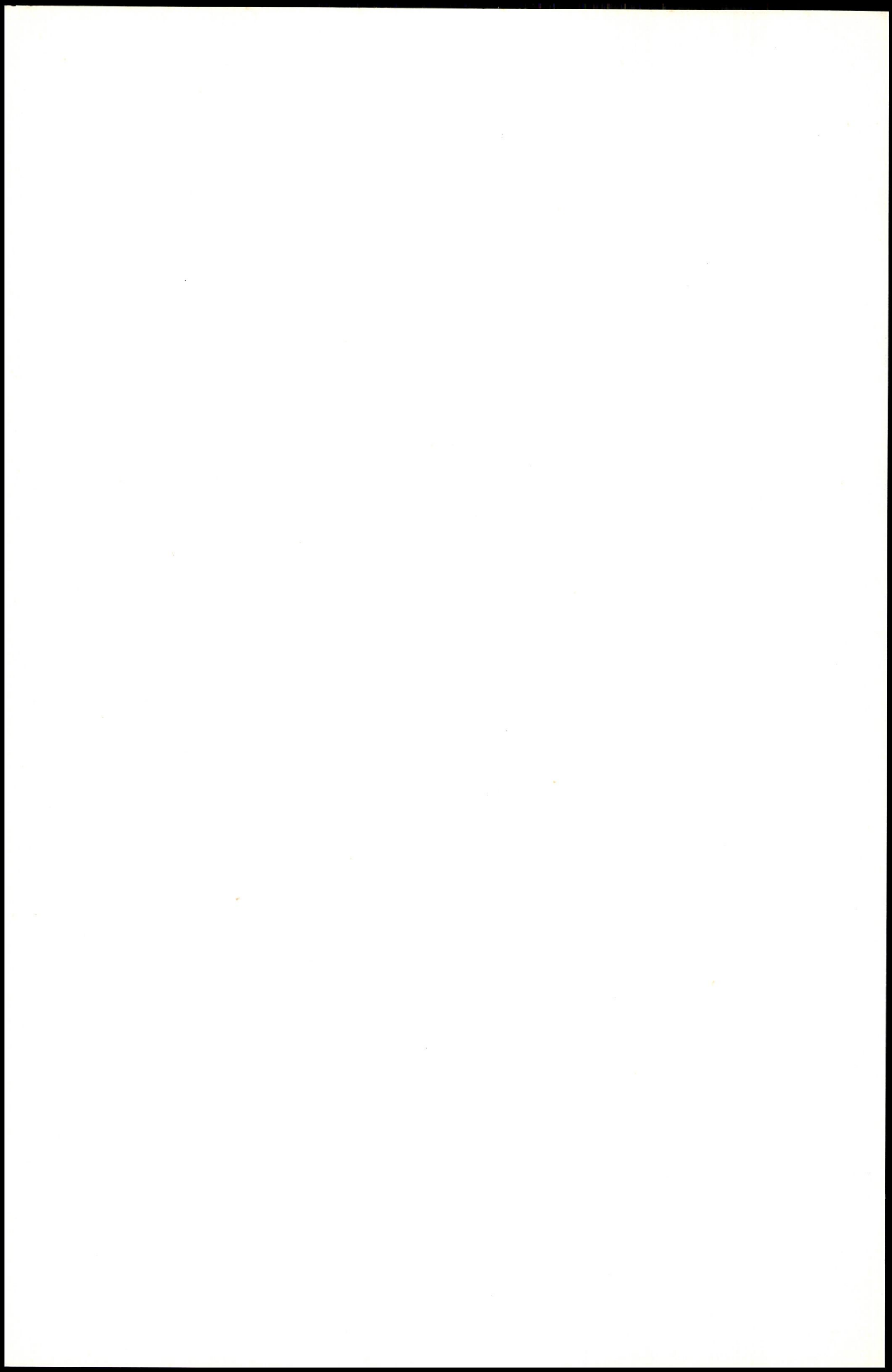
SOCIALE GESCHIEDENIS

JAARVERSLAG

1952

KEIZERSGRACHT 264 — AMSTERDAM

JAARVERSLAG OVER 1952

1. Bestuur en Directie

De samenstelling van het Bestuur van het Instituut ondervond in 1952 wijziging, doordat de Koninklijke Akademie van Wetenschappen ter vervulling van de door het aftreden van Prof. dr P. Geyl ontstane vacature dr H. A. Enno van Gelder als haar vertegenwoordiger aanwees, terwijl het bestuur zelf de heer J. Braunthal tot lid benoemde, die deze benoeming aanvaardde. Het college is thans als volgt samengesteld:

Ir H. Vos, te Wassenaar, voorzitter, tevens vertegenwoordigend De Centrale Arbeiders-Verzekeringsbank N.V.,
Prof. mr N. W. Posthumus, te Leiden, secretaris,
Prof. dr A. J. C. Rüter, te Heemstede,

samen vormende het Dagelijks Bestuur en voorts de leden:

Dr Fr. Adler, te Zürich
J. Braunthal, te Londen
Prof. dr I. J. Brugmans, te Amsterdam, vertegenwoordigende het Nederlands Economisch-Historisch Archief
Dr L. Brummel, te 's Gravenhage en
Jhr dr D. P. M. Graswinckel, te 's Gravenhage, beiden vertegenwoordigend het Ministerie van Onderwijs, Kunsten en Wetenschappen
Prof. dr G. D. H. Cole, te Oxford
Dr H. A. Enno van Gelder, te 's Gravenhage, vertegenwoordigend de Koninklijke Akademie van Wetenschappen
Drs Max Kohnstamm, te Bereldange, Luxemburg
Prof. dr J. M. Romein, te Amsterdam, vertegenwoordigend de Faculteit van Letteren en Wijsbegeerte der Universiteit van Amsterdam
Mr A. de Roos, te Amsterdam, vertegenwoordigend de Gemeente Amsterdam
C. M. Simonsz, te Wassenaar, vertegenwoordigend De Centrale Arbeiders-Verzekeringsbank N.V.

De vraag dient overwogen te worden, of bij uitbreiding van het arbeids-terrein van het Instituut in een nabije toekomst, vergroting van het aantal bestuursleden niet overwogen dient te worden, ook tot versterking van de banden met die kringen, waarmee het Instituut door zijn werk in nauwe relatie staat.

De directie werd dit jaar gevoerd door Prof. mr N. W. Posthumus en Prof. dr A. J. C. Rüter.

2. Algemene Beschouwingen

De correspondentie, die in 1951 aangevangen werd tussen leiding gevende persoonlijkheden van Columbia University en het Dagelijks Bestuur van het Instituut heeft in het verslagjaar geleid tot het opstellen van een ontwerp-overeenkomst, waarbij een wetenschappelijke samenwerking tussen beide instellingen is omschreven en geregeld. Dit ontwerp werd zowel door het bestuur van het Instituut als door de Amerikaanse instantie goedgekeurd; de uitvoering van dit project wacht thans op het treffen van financiële voorzieningen door Columbia University. Het behoeft nauwelijks betoog, dat deze samenwerking niet alleen voor het Instituut, mede als vertegenwoordiger der Nederlandse wetenschap, maar ook voor de beoefening der sociale geschiedenis in het algemeen van het grootste belang moet worden geacht. Eerst hierdoor zal het rijke bezit van het Instituut aan manuscripten en gedrukt materiaal door studies en bronnenpublicaties ten volle kunnen worden ontgonnen.

In verband met deze plannen werd ook dit jaar de activiteit van onze medewerkers voor alles gericht op het beter toegankelijk maken der verzamelingen. De catalogisering werd, zoals nader blijken zal, zoveel mogelijk versneld, terwijl veel arbeid werd besteed aan een meer verfijnde inventarisatie der archieven.

Reeds bij de aanvang der onderhandelingen met Columbia University was voorzien, dat deze samenwerking hoger bedrijfskosten zou medebrengen buiten de kosten der gemeenschappelijke onderzoekingen en publicaties, die niet op het Instituut zouden komen te drukken. Met het oog hierop en met het oog op de ongunstige financiële positie, waarin het Instituut door de stijging van prijzen, lonen en sociale lasten geraakt was en nog verder geraakte, had het bestuur reeds in 1951 verzoeken gericht tot Zijne Excellentie de Minister van Onderwijs, het Gemeentebestuur van Amsterdam en de Raad van Commissarissen der Centrale Arbeiders-Verzekeringsbank N.V., om ieder een verhoging van bijdrage ad f 5000 te bewilligen. Het stemt tot grote erkentelijkheid, dat deze drie instanties voor het jaar 1952 inderdaad aan dit verzoek hebben voldaan. Hoewel de bovenbedoelde stijging ook dit jaar voortging en een niet gering deel van de zo verworven f 15.000 opeiste, was het nu toch mogelijk de taak van het Instituut op redelijke wijze te vervullen zonder het jaar met een nadelig saldo te sluiten. Het aantal en de kwaliteit der, voor een niet gering deel door het Bulletin verworven nieuwe boeken stemt tot tevredenheid, het verzamelen van archieven, periodieken en couranten vond voortgang, de catalogisering en inventarisering werden met kracht voortgezet en het Bulletin kon ook dit jaar verschijnen. Grote bibliotheken of archieven konden echter niet worden

aangekocht, wat te meer te betreuren is, omdat men ook elders het belang van deze collecties meer en meer begint te erkennen. Dat het Instituut niettemin nog belangrijke verzamelingen manuscripten verwierf, dankt het aan relaties en diligentie, in de eerste plaats van de bibliothecaresse.

Tot verzamelen en toegankelijk maken van de verzamelingen mag het Instituut zich intussen niet beperken, zo het zijn taak naar behoren vervullen wil. In 1952 is dan ook ruimschoots aandacht besteed aan de mogelijkheid om tot het uitgeven van publicaties te komen. Onderhandelingen werden gevoerd over de uitgave van een reeks van kleine studies en geschriften en van een reeks meer omvangrijke werken over de sociale geschiedenis van Duitsland en Oostenrijk. Verwacht mag worden, dat deze onderhandelingen in 1953 tot een resultaat zullen leiden. Tevens onderwierp de directie de financiële positie van het Bulletin aan een onderzoek en maakte een begin met het publiceren van bijdragen van auteurs, die niet tot de staf van het Instituut behoren. De Nederlandse Organisatie voor Zuiver Wetenschappelijk Onderzoek verplichtte het Instituut aan zich, door voor het jaar 1953 een subsidie van ten hoogste f 6.000 voor deze publicatie toe te staan.

Voortgezet werden de besprekingen over een gunstiger regeling van de vergoeding voor geleden oorlogsschade. De directie mocht bij deze besprekingen tot haar vreugde een volledig begrip voor de moeilijkheden van het Instituut en zijn situatie constateren bij de betrokken instanties; de hoop is gerechtvaardigd, dat Zijne Excellentie de Minister van Financiën in de loop van 1953 een beslissing zal nemen op het verzoek van het Instituut.

3. Medewerkers

Het bestuur spreekt gaarne zijn erkentelijkheid uit voor de toewijding, die alle medewerkers ook dit jaar ten aanzien van het Instituut hebben betoond; het wenst in het bijzonder de activiteit van de bibliothecaresse te memoreren. Het betreurt het ten zeerste, dat enkele beproefde krachten het Instituut hebben verlaten. Nadat de heer A. Lehning in het begin van het jaar gedurende vier maanden in Indonesië had vertoefd, waartoe hem verlof buiten bezwaar voor de kas van het Instituut was verleend door het Dageelijks Bestuur, vroeg hij tegen 15 October ontslag om in dienst te treden der Indonesische regering. Met de heer Lehning verliest het Instituut een medewerker met zeer grote kennis op zijn terrein van werkzaamheid, die zich bovendien grote verdiensten verworven heeft voor het Instituut als beheerder der verzameling manuscripten gedurende de tijd, dat deze in Oxford in veiligheid waren gesteld. Gelukkig betekent het vertrek van de heer Lehning geenszins, dat de banden tussen hem en het Instituut ten enenmale worden verbroken; op samenwerking blijven beide partijen prijs

stellen. Voorts aanvaardde de assistent-bibliothecaresse Mejuffrouw A. Duyvensz een benoeming tot assistente bij het Instituut voor de Tropen, terwijl de catalogiseester Mevrouw M. S. C. Bottema-Wensing tegen 31 December ontslag nam om zich geheel aan haar gezin, Mejuffrouw L. Rosier tegen 1 Juli als medewerkster van het Bulletin om zich aan haar studie te wijden. De bibliotheek verliest daarmee drie toegewijde werkkrachten.

Wat de voorziening in deze vacatures betreft, dient allereerst opgemerkt te worden, dat Mejuffrouw J. W. de Boer de plaats van Mejuffrouw Duyvensz en Mejuffrouw T. Borstlap de plaats van Mejuffrouw Rosier innam; in de andere vacatures zal in de loop van het volgend jaar moeten worden voorzien. Overhaasting is hierbij niet gewenst, enerzijds omdat naar geschikte vervangers moet worden omgezien, wat vooral geldt voor de opvolging van de heer Lehning, anderzijds omdat deze benoemingen gezien moeten worden in het kader van een te overwegen reorganisatie der werkzaamheden.

Tenslotte zij nog vermeld, dat Mevrouw T. Boon per 15 October in dienst trad van het Instituut om behulpzaam te zijn bij de catalogisering en dat de Gemeente Amsterdam een tweetal werkloze hoofdarbeiders bij het Instituut detacheerde.

4. De Bibliotheek

In 1952 is het bezit van het Instituut met een niet onaanzienlijk aantal nieuw uitgekomen boeken vermeerderd. Naast de werken, die door het Bulletin werden verkregen, was het thans mogelijk, de meest ernstige lacunes, die in de jaren van allergrootste zuinigheid waren ontstaan, door aankoop aan te vullen. In Rusland verschenen boeken werden ten dele door aankoop, zoals de 2de druk van de grote Sovjet-Encyclopedie, ten dele door ruil verkregen.

De antiquarische aankoop bleef beperkt, al werden in Amerika en Engeland en bij de firma Nijhoff enkele zeldzame werken ter completering van onze verzameling verworven. Door ruil met de Biblioteca Feltrinelli te Milaan, en de Bodleian Library te Oxford verkreeg het Instituut een niet onbelangrijk aantal in vroeger jaren verschenen werken. Van de eerste instelling ontvingen wij in hoofdzaak boeken en brochures betreffende de Italiaanse arbeidersbeweging, o.a. van F. Turati, A. Labriola, G. Mazzini, M. Novaro, G. Rosselli en T. Campanella alsmede enkele geschriften van Marx, Proudhon en E. Reclus, de tweede bezorgde ons een aantal anarchistica. Bovendien werden, zoals nog blijken zal, vele oudere gedrukte werken — boeken, brochures en periodieken — ten geschenke ontvangen.

Ons bezit aan periodieken, uiterst belangrijke bron voor de kennis der sociale geschiedenis, werd in de eerste plaats aanzienlijk verrijkt door een zeer royale schenking van het Bestuur der Socialistische Internationale, die het Instituut haar ganse bezit aan oudere periodieken in eigendom afstond, te zamen bevattend een 170-tal periodieken verschenen tussen 1870 en 1939. Met het archief van deze instelling, dat gelijk reeds in het jaarverslag over 1951 werd vermeld aan het Instituut in depôt werd afgestaan, vormt deze schenking een der belangrijkste aanwinsten van de laatste jaren. Voorts werd de collectie, in hoofdzaak Franse periodieken verschenen tussen 1938 en 1948, die in het vorig verslagjaar werd aangekocht, verder gecompleteerd. Door ruil werd o.a. *La Roma del Popolo* (1871—1872) verworven. Tenslotte kreeg het Instituut, door bemiddeling van het ruilbureau der Koninklijke Bibliotheek, van de Bibliotheek der Tweede Kamer reeksen van belangrijke Amerikaanse periodieken o.a. de „*Monthly Labor Review*” (1924-1952), het „*Labor Information Bulletin*” (1934-1952); bedoeld ruilbureau zegde bovendien toe voor een geregelde toezending uit Amerika zorg te zullen dragen. Het Instituut is de betrokken Nederlandse en Amerikaanse instanties voor deze welwillendheid ten zeerste erkentelijk.

Ruil van microfilms van periodieken werd in studie genomen maar nog niet verwezenlijkt; wel verzocht Stanford University ons microfilms van Duitse periodieken uit de laatste helft der 19de eeuw te zenden.

Uit de aard van de zaak werd grote aandacht besteed aan de collectie lopende periodieken. Er werd zowel getracht het aantal ontvangen bladen uit te breiden als de kwaliteit der verzameling door selectie te verhogen.

De ordening der verzameling gedrukte werken vond geregeld voortgang. Het grote aantal nieuwe boeken, dat verworven werd, en de uitbreiding van onze collectie periodieken maakte het mogelijk de op de leeszaal tot gebruik van bezoekers geplaatste verzameling te herzien en te vernieuwen. De Belgische afdeling werd van de 3de verdieping naar de 1ste overgebracht, waar zij gemakkelijker bereikbaar is en thans opnieuw geordend en systematisch gerangschikt wordt. In verband hiermee werd ook een begin gemaakt met de catalogisering der Belgische periodieken.

Geordend en gecatalogiseerd werden voorts een groot aantal Spaanse, Portugese en Zuid-Amerikaanse periodieken. Vooral de Spaanse verzameling bevat belangrijk en vaak zeldzaam materiaal; de ordening en catalogisering gerieft dan ook vele onderzoekers, speciaal buitenlandse.

Tenslotte werd in 1952 de eveneens veel geraadpleegde verzameling drukwerken — verslag en protocollen — van de Tweede, Derde en Vierde Internationale, van de internationale vakbonden en beroepssecretariaten alsmede de zeer omvangrijke collectie van Nederlandse vakbondsverslagen geordend.

Het is te hopen, dat na de ordening ook de catalogisering van dit materiaal met spoed ter hand genomen kan worden, daar het zeer vaak door onderzoekers geraadpleegd wordt; in deze mate van volledigheid is de collectie welhaast uniek.

Enigermate verontrustend is de staat, waarin vele boeken, in het bijzonder in de Franse en Russische afdeling verkeren. Vaak hadden deze werken grote zwerftochten gemaakt voor zij het Instituut bereikten, terwijl hun lotgevallen in oorlogstijd al evenmin bevorderlijk waren voor het uiterlijk welzijn van vele boeken. Daar de op de begroting voor bindwerk uitgetrokken post geenszins voldoende is en voorziening in vele gevallen dringend gewenst, zal getracht worden door verkoop van dubbeltallen de voor binden beschikbare middelen te verruimen.

Geschenken van gedrukte werken

VAN DE BIBLIOTHEEK DER STATEN GENERAAL, 's-GRAVENHAGE, EN DOOR BEMIDDELING VAN DE KONINKLIJKE BIBLIOTHEEK

ontving het Instituut een tiental zeer belangrijke periodieke publicaties betreffende de arbeidsverhoudingen in de U.S.A. Wij noemen o.a. Decisions and Orders of the National Labor Relations Board, no. 1 (1935)-no. 93 (1951), met Digest and Index no. 1-74, en tevens Table of cases decided no. 1-74; Monthly Labor Review, 1924-1952; National Labor Relations Board, Annual Reports for the fiscal year (1936-1947); Labor Information Bulletin, 1934-1952; Federal Loan Bank Review, 1934-1947; Bulletin of the United States Bureau of Labor Statistics no. 413-965 (incompleet).

VAN DE NEW YORK PUBLIC LIBRARY, NEW YORK (DOOR BEMIDDELING VAN DE KONINKLIJKE BIBLIOTHEEK)

The City Record van December 1950-April 1952. Het Instituut zal dit blad verder regelmatig ontvangen.

VAN DE BIBLIOTHEEK VAN HET MINISTERIE VAN SOCIALE ZAKEN, 's-GRAVENHAGE (BIBLIOTHECARIS: DE HEER L. J. GROENEVELD)

De Werker, Orgaan van de Algemene Werknemers Vakvereniging, Soerabaja jrg. I (1947/48)-III (1949/50), bijna compleet; Die Internationale Gewerkschaftsbewegung 1924-1939, verder een 15-tal boeken en brochures hoofdzakelijk Rusland betreffend.

VAN DR J. TER MEULEN, DIRECTEUR VAN DE BIBLIOTHEEK VAN HET VREDESPALEIS, 's-GRAVENHAGE:

Bibliographie du Mouvement de la Paix avant 1899 (listes provisoires). Période 1480-1776, 1778-1898.

VAN HET INSTITUT FRANÇAIS, AMSTERDAM

Les archives secrètes de la Wilhelmsstrasse, III, l'Allemagne et la guerre civile espagnole (1936-1939); Dommages subis par la France et l'Union Française du fait de la guerre et de l'occupation ennemie (1939-1945), part imputable à l'Allemagne 1950, tom. I-IX.

VAN DR F. WIBAUT, AMSTERDAM

Gil Blas, jrg. 1891-1896; Courrier Français, jrg. XVII, 1900; Simplicissimus, jrg. III.

VAN HET DOCUMENTATIEBUREAU VAN DE WAARHEID, AMSTERDAM

Enkele zeldzame periodieken: Golos Rodiny (Stem van het Vaderland), Den Haag, 1918, no. 1-19, 21-86 en 88-118; Nasja Gazeta (Onze krant), Rotterdam, no. 1-12 en 14-44; Bezjenets (De vluchteling), Rotterdam, 1918, no. 6-8.

VAN DR O. NOORDENBOS, AMSTERDAM

Een 110-tal brochures betreffende de ontwikkeling van het socialisme, anarchisme en communisme in Nederland, Duitsland en Frankrijk. Verder diverse afleveringen van tijdschriften o.a. Le Phare, De Communistische Gids, De Nieuwe Tijd, De Nieuwe Kern enz.

VAN DE PROVINCIALE BIBLIOTHEEK VAN FRIESLAND, LEEUWARDEN (BIBLIOTHECARIS: DR S.J. DOUMA)

Een groot aantal bladen, brochures en verslagen betreffende de geheelonthouders-, links socialistische- en anarchistische bewegingen, waarvan wij noemen: De Arbeider, jrg. 1924-1940, waarvan verscheidene jrgn compleet; De Blauwe Vaan, jrg. 1923, 1924, 1930, 1935 en 1936 compleet; De Jonge Geheelonthouder, jrg. 1929, 1930, 1935 en 1936 compleet; De Vlam, jrg. 1946, 1948 en 1949 compleet en vele andere periodieken incompleet.

VAN MEVR. DE WEDUWE W. H. MEYER, HILVERSUM

behalve enige manuscripten (zie Archieven) een aantal mappen naar onderwerp geordend, waarvan wij noemen: brochures, strooibiljetten, knipsels met betrekking tot de nieuw opgerichte „Oude S.D.A.P.”, 1946; gedrukte artikelen van Meyer, voornamelijk in „De Volksstem”; ± 40 brochures betreffende marinetoestanden en activiteiten van de Alg. Bond van Nederlandse Marinematrozen, en een aantal verslagen en rapporten van de A.B.N.M., 1897—1920, benevens het Gedenkboek 1907. Verder nog een groot aantal foto's, kranten, krantenknipsels voornamelijk uit de jaren 1900-1925.

VAN HET INSTITUT FÜR ERFORSCHUNG DER GESCHICHTE UND KULTUR DER U.d.S.S.R., MÜNCHEN

De complete serie der uitgaven van dit Instituut met de eerste twee nummers van het tijdschrift „Westnik”, dat verder geregeld gezonden zal worden. Van

de uitgaven noemen wij: Prof. Dr P. L. Kovan'kovskij: Finansy SSSR vo vtoruju mirovuju vojnu (De financiën der USSR in de tweede wereldoorlog); L. Rževskij: Jazyk i totalitarizm (Taal en totalitarisme), Vs. M. Grečko: Kommunističeskoe vospitanie v SSSR (Communistische opvoeding in de USSR); Dr Grigor Saaruni: Bor'ba armjanskoj cerkvi protiv bol'sjevizma (De strijd van de Armeense kerk tegen het bolsjewisme); P. Galin: Kak proizvodilis' perepisi naselenija v SSSR (Hoe de volkstellingen in de USSR werden gehouden).

VAN DE HEER ROBERT NEUMANN, WENEN

Een collectie Weense kranten ter herdenking van Victor Adler's 100e geboortedag en tevens een 50-tal boeken en brochures, waarvan wij noemen: Jahrbücher der österreichischen Arbeiterbewegung; T. Leitner, Körner aus der Nähe; J. Tandler, Volk in China; K. Renner, Novemberebrecher?; A. Schärf, April 1945 in Wien.

VAN DE HEER OUGHTON, BROMLEY (KENT)

Herbert Tracey, The book of the Labour Party (3 gebonden delen). Dit werk is mede van belang, omdat het zeer vele goede portretten bevat.

VAN DE PARTIDO SOCIALISTA OBRERA ESPANOL, TOULOUSE

Een aantal brochures en congresverslagen o.a.: Resoluciones del I. Congreso del P.S.O.E. en Francia, Toulouse Sept. 1944; en de congresverslagen van het 2e-4e congres, Toulouse 1946-1950; tevens van het buitengewone congres, Toulouse April 1951 en nog een aantal uitgaven betreffende deze congressen. Verder het portret van Pablo Iglesias.

VAN DE UNION GENERAL DE TRABAJADORES DE ESPANA, EN EL EXILIO, (U.G.T.), TOULOUSE

De uitgaven: Boletín de la U.G.T. 1949 (Febr.)-1950 (Febr.); een aantal nummers van Boletín Mensual (1952); verslag van het 4e congres van de U.G.T. en el Exilio.

VAN DE JEFFERSON SCHOOL OF SOCIAL SCIENCE, NEW YORK

ontvingen wij in aansluiting op een geschenk in 1951 bijna complete series 1951 van de tijdschriften: Political Affairs en Masses & Mainstream. Verder The Communist, jrg. 1933 en 1936.

VAN DE HEER B. DAMME, ROTTERDAM

behalve enige manuscripten (zie Archieven), drie delen met brochures van zijn hand en een aantal tijdschriftartikelen.

VAN DR B. SAPIR, NEW YORK

D. Dallin en B. Nicolaevsky, Forced labor in Soviet Russia, vertaald in verschillende Oosterse talen (Chinees, Hindoes etc.). Verder de publicatie: Protiv Tecenija (Tegen de stroom).

VAN DE JEWISH TEACHERS SEMINARY AND PEOPLE'S UNIVERSITY, NEW YORK
The Jewish Review, Vol. I-V, (1943-1948), compleet. Niet verder verschenen.

VAN HET WIRTSCHAFTSWISSENSCHAFTLICHES INSTITUT DER GEWERKSCHAFTEN, KEULEN

Enige brochures, waarvan wij noemen: Gewerkschaften und soziale Neugestaltung, Vortrag, 22 Nov. 1951, München; Memorandum über die Neuordnung des deutschen Eisenerzbergbaus; Vorträge und Arbeitsgemeinschafts-Ergebnisse der Tagung über das Personalwesen in der Industrie; enz.

VAN DE HEER E. FROEBEL, BERLIJN

Enige grote zendingen propagandamateriaal uit de verschillende sectoren van Berlijn. Hierbij bevonden zich een 100-tal brochures, vele pamfletten, aanplakbiljetten, enz. o.a. van de S.E.D. en de Freie deutsche Gewerkschaftsbund, de krant „Die junge Welt”, Aug.-Dec. 1952 en enkele grammofoonplaten van de S.E.D. o.a. „Das Lied von der Partei”.

VAN DE FINSE SOCIALISTISCHE PARTIJ, HELSINKI

Het blad „Sosialistinen”, jrg. 1946-1951.

VAN PROF. MR N. W. POSTHUMUS, LEIDEN

Enige pamfletten betreffende de Februari-staking, en een aantal periodieken, brochures en ander materiaal uit Hongarije en Roemenië, waarvan wij noemen: La Roumanie Nouvelle, enige nummers uit 1951 en 1952; Law on the amendment of Act, XXV, 1949, concerning the Five-Year Plan, as presented to the National Assembly by Ernö Gerö on May 15th, 1951; Der modifizierte Fünfjahrplan Ungarns, enz.

Van een aantal tijdschriften, die vanaf Jan. 1952 binnenkomen, werden aanvullende jaargangen ontvangen:

Jugoslavische Gewerkschaften, Beograd, jrg. 1951.

Funken, Frankfurt a/Main, jrg. 1951.

Accion Libertaria, Buenos Aires, jrg. 1950 en 1951.

Boletin de la Union General de Trabajadores, Toulouse, jrg. 1950 en 1951.

Questions Actuelles du Socialisme, Paris, jrg. 1951.

Les Nouvelles Pacifistes, Paris, jrg. 1949 en 1950.

B.E.I.P.I., Paris, jrg. 1949-1951.

Masses-Information. Recueil mensuel de textes et documents, Paris, jrg. 1951.

Information Bulletin, publ. by the council of free Czechoslowakia, Washington, jrg. 1951.

Le Militant Romand. Bulletin d'information pour les militants du Parti socialiste Suisse, jrg. 1951.

Anarcho-Syndicalistische persdienst, Den Haag, jrg. 1951.
 Monthly Review, New York, jrg. 1949-1951.
 Wereldfederatie, Haarlem, jrg. 1951.
 Daily News Release, Peking, jrg. 1950 en 1951.
 Nederland-Noord-Europa, Amsterdam, jrg. 1950 en 1951.
 Streven, Amsterdam, jrg. 1951.
 La Voce Socialista, Rome, jrg. 1951.
 Syndicalist (Joegoslavisch orgaan), Parijs, jrg. 1950 en 1951.
 Oriëntatie, Amsterdam, vanaf jrg. 1947.
 Socialist Outlook, Londen, vanaf jrg. I (1948).

Tenslotte werden nog van de volgende personen geschenken ontvangen:
 Ir. J. W. Albarda, 's-Gravenhage; J. Arquer, Parijs; Prof. Dr G. A. van den Bergh van Eysinga, Bloemendaal; J. Bettelheim, Amsterdam; J. Cros, Parijs; S. Cruciani, Corsica; Prof. L. Dal Pane, Ravenna; M. Dommanget, Parijs; U. Fedeli, Turijn; N. H. Feenstra, Hengelo; W. Galenson, Berkeley, Calif.; J. van Ginkel, Oegstgeest; J. van Gogh, Amsterdam; H. Gotthelf, Bonn; Dr Ph. J. Idenburg, 's-Gravenhage; A. de Jong, Heemstede; M. Kwikkel, Vledder; R. Llopis, Toulouse; M. E. Lombaert, Ostende; B. Luteraan, Amsterdam; J. Maitron, Courbevoie (Fr.); R. Maria, Parijs; B. Nicolaevsky, New York; H. L. Oey, Amsterdam; E. Peeters, Mechelen; K. van het Reve, Amsterdam; R. Rocker, Crompond (U.S.A.); R. Rosdolsky, Detroit; Prof. E. Silberner, Jerusalem; Dr Z. Topalovich, Sceaux (Fr.); Dr A. J. van de Ven, Utrecht; G. Walusinski, Parijs.

Van de volgende organisaties en instellingen werden geregeld de uitgaven ontvangen:

Nederland:

Partij van de Arbeid; Wiardi Beckmanstichting; Nederlands Verbond van Vakverenigingen; Nederlandse Katholieke Arbeidersbeweging; Katholieke Arbeidersbeweging, Breda; Christelijk Nationaal Vakverbond; Communistische Partij Nederland; Algemene Nederlandse Bouwarbeidersbond; Algemene Nederlandse Grafische Bond; Koninklijke Nederlandse Zuivelbond; Algemene Bedrijfsbond van Arbeid(st)ers in de Voedings- en Genotmiddelenbedrijven; Nederlandse Bond van Technici; Nederlandse Bioscoopbond; Nederlandse Katholieke Bond van Administratief-, Verkoopend- en Verzekeringspersoneel St. Franciscus van Assisië; Nederlands Christelijke Grafische Bond; Nederlands Christelijke Boeren- en Tuindersbond; Christelijke Bond van Sigarenmakers- en Tabaksbewerkeren; Centraal-Sociaal Werkgeversverbond; Nederlandse Vakcentrale; Amsterdamse Bestuurdersbond; Katholieke Vereniging van Werkgevers in de Metaalnijverheid; Nederlands Christelijke Beambtenbond; Adviesbureau voor pensioen- en

spaarfondsen; Algemeen Comité van Overheidspersoneel (A.C.O.P.); Centrum voor Staatkundige Vorming; Centrale Werkgevers Risico-Bank; Secretariaat Nederlands Cultureel Contact; Centrale Arbeiders-Verzekeringsbank N.V.; Nationale Coöperatieve Raad; Unie van Vrouwelijke Vrijwilligers; Centraal Planbureau; Stichting van de Arbeid; Centrale Volksbank; Sociaal-Economische Raad; Regeringsvoorlichtingsdienst; Rijkscommissie voor Vaderlandse Geschiedenis; Vereniging voor de Staathuishoudkunde; Vrijdenkers Radio Omroepvereniging; Nederlandse Zionistenbond; Nederlandse Vereniging van Bibliothecarissen; studievereniging der economische faculteit; Nederlands Economisch-Historisch Archief; Rijksinstituut voor Oorlogsdocumentatie; Instituut voor de Perswetenschap; Koninklijk Nederlands Instituut voor de Tropen; Nederlands Agronomisch-Historisch Instituut; United States Information Service; Ministerie van Sociale Zaken en Volksgezondheid; Arbeiderspers; „Het Christelijk Boek”, Delft; Red. „De Joodse Wachter”; Adm. „De Middenstander”; „De Waarheid”; Red. Katholiek Cultureel Tijdschrift „Streven”.

Algiers:

Gouvernement général de l'Algérie.

China:

Foreign Languages Press; Red. „New China News Agency”.

Denemarken:

Arbejderbevaegelsens Bibliothek og Arkiv.

Duitsland:

Sozialdemokratische Partei Deutschlands; Wirtschaftswissenschaftliches Institut der Gewerkschaften; Institut für Erforschung der Geschichte und Kultur der UdSSR; Niedersächsisches Amt für Landesplanung und Statistik; Zentralverband deutscher Konsumgenossenschaften; Industriegewerkschaft Nahrung-, Genuss-, Gaststätten; Aktion-Verlag; Red. „Golos Naroda”; Red. „Ost-Probleme”; Deutscher Bauernverlag; Arbeiter Wohlfahrt.

Engeland:

Labour Party; Trades Union Congress; Fabian Society; Fabian Colonial Bureau; Friends Peace Committee; Friends Service Council; Union of Democratic Control; Ed. „Socialist Outlook”.

Finland:

Sociaal Democratische Partij.

Frankrijk:

Bibliothèque National; Parti Socialiste (S.F.I.O.); Institut Français d'Histoire Sociale; Association d'études et d'informations politiques internationales (B.E.I.P.I.); Mouvement de libération du Peuple; Editions Sociales;

Les Editions Ouvrières; Editions du Monde Ouvrier; Editions du Pavillon;
Ed. „Contacts”; Réd. Bulletin I.D.

Hongarije:

Red. Hungarian Bulletin.

Indonesië:

Departement van Onderwijs, Kunst en Opvoeding.

Italië:

Ed. „Volontà”; Ed. „Movimento Operaio”.

Joegoslavië:

Gewerkschaftsbund Jugoslaviens; Académie Serbe des Sciences.

Oostenrijk:

Sozialistische Partei Österreichs; Allgemeine Unfallversicherungsanstalt.

Polen:

Red. „Panstwo i Prawo”; Societas scientarum Varsaviensis.

Spanje:

Instituto Balmes de Sociologia.

Verenigde Staten:

Institute of Pacific Relations; New York Public Library; Rockefeller Foundation; Jewish Teachers Seminary; Jewish Labor Committee; Board of Governors of the Federal Reserve System; Social Science Research Council; John Hopkins Press; United Steelworkers of America; Pioneer Publishers; Red. „Dielo Trouda Probuzhdenie”; Ed. „Monthly Review”.

Zuid-Afrika:

South African Public Library.

Zweden:

Arbetarrörelsens Arkiv.

Zwitserland:

Schweizerisches Sozialarchiv.

Internationaal:

U.N.O., New York; Unesco, Parijs; Internationaal Verbond van Vrije Vakverenigingen, Brussel; World Federation of Trade Unions, Wenen; International Transport Workers' Federation, Londen; Internationaal Verbond van Handels- en kantoorbedienden en technici, Amsterdam; International Union of Socialist Youth, Kopenhagen.

5. Catalogisering

In 1952 vond de catalogisering, dank zij de toewijding van het drietal met deze arbeid belaste medewerkers, goede voortgang. De algemene afdeling, waar de verzameling sociologie, psychologie en sociale wetenschappen is ondergebracht, werd voltooid. Voorts werd de afdeling Engeland gecata-

logiseerd en de afdeling Nederland op een klein getal boeken na. Uit de omvangrijke Nederlandse brochureverzameling, aan welke ordening veel tijd werd besteed, werden een aantal geschriften van oude socialistische auteurs gelicht, in het Kabinet ingevoegd en gecatalogiseerd, om het materiaal van deze periode zo overzichtelijk mogelijk aan de onderzoekers ter beschikking te kunnen stellen.

Het catalogiseren der Russische boeken, dat uit de aard der zaak grote moeilijkheden meebrengt, kon worden toevertrouwd aan een deskundige, die zich speciaal voor dit werk beschikbaar heeft gesteld.

De nu enige tijd toegepaste methode van multiplicatie der titelkaartjes is een succes gebleken. Een voordeel is onder meer, dat de Centrale Catalogus thans geregeld een afdruk van onze titels ontvangen kan, wat het gebruik der bibliotheek zal stimuleren.

6. Toezending Periodieken

In 1952 nam het aantal ontvangen dagbladen met 3, het aantal week- en maandbladen met 74 toe. Ontvangen worden thans:

Land:	Dagbladen:	Week- en maandbladen:
Nederland	9	240
België	4	45
Duitsland	4	44
Engeland	2	41
Finland	1	1
Frankrijk	3	90
Hongarije	—	2
Italië	1	12
Joegoslavië	—	4
Luxemburg	—	1
Oostenrijk	1	35
Polen	—	1
Roemenië	—	2
Rusland	2	16
Scandinavië	2	17
Spanje	—	4
Tsjechoslowakije	—	2
Zwitserland	4	34
Afrika	—	2
Australië	—	4
Azië	1	3

Land:	Dagbladen:	Week- en maandbladen:
Canada	—	1
India	—	1
Indonesië	2	2
Israël	—	7
USA	1	42
Z. Amerika	—	6
Internationaal	—	23
	37	682

7. Archieven

De herordening en nadere inventarisering der archieven, waarmee een aanvang werd gemaakt in 1951 met het oog op de plannen die het Instituut voor de toekomst overweegt, is in dit verslagjaar met kracht voortgezet. Het is een even vruchtbaar als tijdrovend werk, waaraan de wetenschappelijke medewerkers thans alle tijd besteden, die hun overige werkzaamheden hun laten. Over de resultaten zal in ander verband verslag worden gedaan.

Het is bijzonder verheugend, dat een belangrijk document, het derde deel van de „Minutes of the Meetings of the General Council of the International Workingmen's Association” (14 Sept. 1863—21 May 1872), dat zich tengevolge van de oorlogsomstandigheden sedert eind 1940 in Amerika bevond, door bemiddeling van Dr W. Drees weer naar Nederland is teruggekeerd. Voor deze bemiddeling, alsmede voor het feit, dat Dr Drees dit stuk zelf uit Amerika heeft willen medenemen, is het bestuur zeer erkentelijk. Het Instituut beschikt thans weer over alle vier delen der „Minutes”.

Voorts verwierf het Instituut, vooral door de activiteit van onze bibliotheecaresse, een aantal belangrijke aanwinsten.

In de winter 1951-1952 heeft Mevrouw Adama van Scheltema met wijlen Mevrouw M. Wibaut-Berdenis van Berlekom het gehele resterende archief van Dr F. M. Wibaut geordend; het grootste deel werd vervolgens in de aanvang van 1952 aan het Instituut overgedragen. Na het overlijden van Mevrouw Wibaut hebben haar zoons, Prof. Dr J. P. Wibaut en Dr F. Wibaut ook het nog niet overgedragen deel afgestaan, zodat thans het complete archief Wibaut in het bezit van het Instituut is. Het belang van deze collectie moge blijken uit de volgende gegevens. Behalve een 30-tal mappen correspondentie uit de jaren 1905-1936 bevat zij nog brieven van F. van der Goes (8 stuks 1889-1903), M. W. F. Treub (2 stuks 1892-1893), B. H. Pekelharing (17 stuks 1896-1903), P. J. Troelstra (6 stuks 1897-1908), P. L. Tak (13 stuks 1901-1904), Mevr. H. Roland Holst-van der Schalk (4 stuks

1903), W. H. Vliegen (4 stuks 1917), W. Rathenau (2 stuks 1921). Voorts brieven van J. H. Schaper, H. Gorter, P. Lafargue, H. H. van Kol, H. Polak, W. Liebknecht, Ch. E. Boissevain, P. Renaudel, H. Colijn, J. van Gelderen, Cam. Huysmans, Louis Bertrand, R. N. Roland Holst e.a. Bij deze brieven bevinden zich vele copieën van antwoorden. Prof. Mr N. W. Posthumus stond nog een brief van Wibaut uit 1927 af. Daar Mevr. Wibaut gedurende vele jaren voorzitter was van de Bond van Sociaal-democratische Vrouwenclubs, bezat zij uit die tijd vele documenten, die zij aan het Instituut afstond. Hierbij bevond zich o.a. het manuscript en typescript van een polemiek tussen haar en Clara Zetkin, beide ondertekend.

Mevr. S. Troelstra te 's-Gravenhage schonk enige aanvullingen op het in 1951 toegezonden archief Troelstra, waaronder zich een dossier bevond betreffende de spoorwegstaking van 1903 met brieven van H. Polak, A. C. Wessels, H. H. van Kol, M. Mendels, A. Pannekoek, F. M. Wibaut, Henr. Roland Holst, W. H. Vliegen e.a. Verder bevonden zich hierbij aantekeningen van Troelstra en knipsels van artikelen van hem en anderen.

Mevr. I. Vorrink-Bergmeyer zond ons een 26-tal brieven van F. Domela Nieuwenhuis aan haar vader J. A. Bergmeyer (1895-1898). Hierbij bevond zich ook een manuscript (21 pag.) van Joseph Thioulouse: een levensbeschrijving in de vorm van een brief aan H. H. van Kol. Door bemiddeling van Prof. Dr W. Banning ontvingen wij 60 pagina's manuscript van de niet voltooide herinneringen van wijlen Mej. E. C. Knappert. Mevrouw de Weduwe W. H. Meyer te Hilversum zond ons uit de nalatenschap van haar man behalve vele boeken, brochures en periodieken ook enkele manuscripten: zijn herinneringen „Terugblik”, jeugd en ontwikkelingsgang van een arbeidersjongen in de jaren 1877—1950 (206 pag.), een tweetal cahiers betreffende de reis van het oorlogsschip „Noord-Brabant” van Den Helder naar Batavia in 1901, de toestand aan boord en de stemming onder de bemanning en tenslotte het manuscript van een rede gehouden te Groningen, over kinderwerving. De heer B. Damme stond ons behalve diverse aantekeningen in handschrift een tweetal niet gepubliceerde geschriften af: „Herinneringen” (112 pag.) handelende over de Rotterdamse arbeidersbeweging 1868-1890, en „Mijn Levenswerk” (met een lijst van artikelen 1890-1948). Ir J. W. Albarda zond ons een brief, die hij in Londen ontving als voorzitter van de Internationale en waarin de heer Hans Vogel hem mededelingen deed over de uitlevering van R. Hilferding en R. Breitscheid.

Als resultaat van een bespreking in de Raad van Advies schonk Prof. Dr W. Banning het Instituut 62 aan hem gerichte brieven van Mevrouw Roland Holst (1929-1950) en 7 brieven van R. N. Roland Holst (1934-1937), ter-

wijl Mevrouw A. Huizinga-Schölvink de brieven van Mevrouw Roland Holst en R. N. Roland Holst aan haar echtgenoot, Prof. Dr J. Huizinga, en haar zelf afstond. Op het eind van het jaar werd overleg gepleegd met de heer M. Roland Holst en Prof. Dr G. Stuiveling over de mogelijkheid om verspreide brieven van Mevrouw Roland Holst in het Instituut bijeen te brengen.

Ook uit het buitenland werden in 1952 vele aanwinsten voor ons archief verkregen, grotendeels door onze bibliothecaresse op reizen naar Weenen, Zürich en Londen verworven.

Door bemiddeling van Dr Fr. Adler ontvingen wij van de heer Em. Manz-Meyer in Zürich een vijftiental brieven van Aug. Bebel aan zijn vader (1906-1913) en het concept van een rede door Bebel gehouden op het congres der S.P.D. in Neurenberg in 1908.

Mevrouw Dr P. Brupbacher te Zürich stond ons ook dit jaar weer materiaal af: een manuscript van wijlen haar echtgenoot Fr. Brupbacher, Jules Vallès oder die Psychologie des Revoluzzers, alsmede het zeldzame blad „Polis” (voor zover verschenen: nr. 1-12, 1906) en twee opmerkelijke boeken: Fr. Brupbacher und Max Tobler, Der tolle Hund, en Jahrbuch der freien Generation für 1914. In aansluiting hiermee dient vermeld te worden, dat Dr E. Steinemann, bibliothecaris van het Sozial Archiv te Zürich het Instituut fotocopieën zond van enkele brieven aan Dr Brupbacher van Spaanse correspondenten uit de tijd van de Spaanse burgeroorlog.

Dr B. Kautsky te Graz stond 53 brieven van zijn vader K. Kautsky aan David Bach (1898-1906) af. Deze onuitgegeven brieven zijn een belangrijke aanwinst, daar zij de tegenhanger vormen van de brieven van Bach aan Kautsky, die reeds in het bezit van het Instituut waren. Tevens gaf hij een aantal manuscripten van door zijn vader gepubliceerde artikelen.

De heer O. Pollak te Weenen stond uit het redactiearchief van het tijdschrift „Der Kampf” een aantal manuscripten af, die ten dele in de twintiger jaren zijn gepubliceerd. Hieronder bevinden zich opstellen van Max Adler, Fr. Adler, Otto Bauer, Bracke, De Brouckère e.a., alsmede het ontwerp van een manifest tegen de oorlog met correcties van H. N. Brailsford. Aan dit geschenk voegde hij nog toe een stenografisch verslag in machineschrift, Dr Fr. Adler vor dem Ausnahmegericht (1917) en een aantal portretten en caricaturen van internationaal bekende socialisten.

Tenslotte wist Mevrouw Scheltema te Londen de onderhandelingen, die reeds voor de oorlog aangevangen waren over de verwerving van het archief van de Freedompress en de groep, die dit blad uitgeeft, thans tot een goed eind te brengen. Onder meer bevinden zich in dit archief 161 brieven en 47 briefkaarten van M. Nettelau aan Th. H. Keell; de brieven van Keell aan Nettelau waren reeds in bezit van het Instituut.

De bergruimte voor de archieven werd dit jaar uitgebreid. In de archiefkamer werden de kasten vergroot; voor het archief der Tweede Internationale, dat vorig jaar in depôt verkregen werd, kon het Instituut, dank zij de welwillendheid der familie, uit de nalatenschap van Mevrouw M. Wibaut-Berdenis van Berlekom een bij uitstek geschikte en fraaie kast verwerven. Tenslotte maakte de daling der kosten het mogelijk opdracht te geven tot herstel der beide brandkasten, door de Centrale aan het Instituut afgestaan en door de Duitse bezetter door versteken van het slot ten enenmale onbruikbaar gemaakt. Een derde stalen kast werd eveneens gerepareerd.

8. Nederlands-Engels-Amerikaans Kabinet.

Voor zover het de Nederlandse en Engelse afdelingen betreft is de na de bevrijding ondernomen ordening der collecties in 1952 afgesloten: de boeken uit de daarvoor gereserveerde 37 kasten zijn gecatalogiseerd. Dit werk legde uit de aard der zaak ook beslag op de medewerker voor dat kabinet, de heer Fr. de Jong. Het vaststellen der indeling en het oplossen van diverse bibliografische moeilijkheden kostte hem veel tijd. Hij gaf voorts leiding aan de herordening van de Belgische afdeling, die onder zijn kabinet resorteert.

Voorts stelde de heer De Jong de Nederlandse archieven systematisch op en legde de inhoud in een voorlopige inventaris dezer collectie vast. Met de heer H. M. Pelling uit Oxford bestudeerde hij het aan de laatste ter inzage verstrekte archief van de Socialist League, wat tot resultaat had, dat de vele verscheurde documenten, die dit archief bevat, konden worden hersteld; het kon nu tevens geordend worden.

De heer De Jong verleende hulp aan bezoekers uit binnen- en buitenland, die dissertaties, scripties of andere studies in het Instituut kwamen bewerken. De promovendi bestudeerden:

J. de Bosch Kemper (Rotterdam), F. Domela Nieuwenhuis (Amsterdam). S. Sr. Coronel (Nijmegen), P. Wiedijk (Amsterdam), De ontwikkeling van de S.D.A.P. 1900-1913 (Rotterdam), Het ontstaan van de Partij van de Arbeid (Rotterdam), De sociale ontwikkeling van Leiden (Amsterdam). De mensenrechten en het onderwijs in Nederland (Londen). De onderwerpen der scripties waren: Vredesbeweging in Nederland, de vakbeweging in de Nederlandse landbouw, ontwikkeling van het armwezen in Nederland in de 19de eeuw, Macdonald en de crisis van 1931, de werkloosheid in de jaren '30 te Leiden, de links-socialistische groeperingen in Nederland, de achtergronden van het politiek extremisme. Daarnaast werden onder meer nog de volgende studies ondernomen: ontwikkeling van het communisme in Nederland, N. G. Pierson, Ontwikkeling van het ziekenfondswezen in Nederland,

de Socialist League en de verhouding van de Engelse tot de Franse arbeidersbeweging.

Met de directeur van het Sociaal-Historisch Centrum Limburg, te Maastricht, de heer J. C. Cornips, werd contact onderhouden, wat leidde tot de uitwisseling van enige gegevens.

Het werk van deze medewerker buiten zijn eigen kabinet zal nog nader vermeld worden.

9. Frans Kabinet

Gedurende het buitenlands verlof en na het ontslag van de medewerker van dit kabinet, de heer A. M. Lehning, behartigde de heer De Jong de lopende zaken. Behalve hulp aan bezoekers betekende dit in de eerste plaats, dat hij de indeling van het boekenbestand controleerde en zo nodig herzag, om de catalogisering van deze afdeling voor te bereiden. Daar gebrek aan plaatsruimte de indeling der boeken zeer bemoeilijkte — een 3000 boeken kon daardoor niet systematisch worden geplaatst — zijn in dit kabinet een drietal kasten bijgebouwd.

In December richtte de heer W. Blumenberg in dit kabinet een tentoonstelling in van onze verzameling betreffende de Parijse Commune, die niet alleen een duidelijk beeld gaf van de geschiedenis van dit tijdvak maar ook van de rijkdom van het bezit van het Instituut op dit gebied. Deze tentoonstelling was voor betrekkelijk kleine groepen bezoekers ingericht; het verdient overweging, of zij niet voor een groter publiek te herhalen zou zijn, zodra de werkzaamheden in het Instituut dit toelaten.

Met materiaal van dit kabinet werden voorbereid een dissertatie over de rol van het anarchisme in de Spaanse burgeroorlog (Oxford) en onder meer studies over Jaurès, de Commune, de verhouding van de Franse tot de Engelse arbeidersbeweging, de geschiedenis van de Internationale Brigade, de nalatenschap van Bakunin, de betrekkingen van Victor Dave tot de Duitse anarchisten en over Max Nettlau en zijn werk. Het aantal buitenlanders onder de geïnteresseerden was groot.

10. Duits Kabinet.

Alle tijd, die organisatorische beslommingen, voorlichting der bezoekers en exposities de medewerker van dit kabinet, de heer W. Blumenberg, lieten, besteedde hij aan de inventarisatie van het Marx-Engels-Archief, die hij reeds het vorig jaar aanving en binnen afzienbare tijd denkt te beëindigen. Bij deze arbeid bleek, dat de inventaris, die het Instituut bij de verwerving van het archief verkregen had, niet alleen zeer globaal, maar ook verre van

betrouwbaar was. Thans zijn de manuscripten, excerpten, brieven en andere documenten overzichtelijk geordend; de inventaris zal het archief voor onderzoek gemakkelijk toegankelijk maken. De ordening door de heer Blumenberg bracht een aantal stukken aan het licht, waarvan het bestaan niet bekend was, o.a. een omvangrijke bundel brieven uit de jaren 1850-1860 en brieven, die uit Duitsland in de laatste jaren van de Kommunistenbund naar Londen gezonden zijn. Een vijftal tot nu toe onbekende brieven van Miquel werpen opnieuw een duidelijk licht op de vriendschappelijke verhouding van deze liberale leider tot Marx.

Om de ordening van de zeer omvangrijke collectie Duitse archieven zoveel mogelijk te bespoedigen, besteedde de heer De Jong een deel van zijn tijd aan de nagelaten papieren van Joh. Ph. Becker.

Dit kabinet leverde het materiaal voor de volgende dissertaties: de houding van de Duitse sociaal-democratie, in het bijzonder van de Rat der Volksbeauftragten en de Zentralrat der Deutschen Sozialistischen Republik, tegenover het oude en nieuwe leger (Reichswehr) (Hamburg), de beweging „Los von Rom” in Oostenrijk (Keulen), de geschiedenis van de Tweede Internationale tot 1914 (Londen) en van 1914—1923 (Oxford), illegale publicaties tegen het nazi-regiem (Munster). Voor een scriptie over het internationale vluchtelingenvraagstuk werd materiaal verschaft, en verder waren onderwerpen van studies: het Duitse vluchtelingenvraagstuk, de onlusten te Kiel 1918, de geschiedenis van de S.P.D., Jaurès' betrekkingen tot Duitse socialisten, het einde van de Ite Internationale en de invloeden van Duitsers op de Internationale, Marx' verhouding tot Rusland, de betrekkingen van Marx, Engels en Scheu tot de Engelse arbeidersbeweging in de jaren '80, het collectivisme en de Ie Internationale, de sociale stromingen in de revolutie van 1848 in Duitsland, het opkomende nationaal-socialisme.

Vermeld dient te worden, dat de professoren Dr L. Bergsträsser en Dr. Fr. Lenz het Instituut bezochten, om zich op de hoogte te stellen van het hier voorhanden materiaal. Verwacht mag worden, dat dit leiden zal tot groter belangstelling voor en gebruik van de verzamelingen van het Instituut door jonge Duitse historici, mede omdat Prof. Bergsträsser voorzitter is van de „Forschungsstelle für die Geschichte der deutschen Parteien und des Parlamentarismus.”

11. Russisch Kabinet

De medewerker van dit kabinet, Mr J. Meyer, richtte zijn aandacht voor alles op de inventarisatie der archieven en de verfijning van de ordening van het boekenbezit tot voorbereiding van de catalogisering. Ten aanzien van het eerste kan een goede voortgang worden geconstateerd, al blijkt dit werk

steeds zijn eigen moeilijkheden mee te brengen, wier oplossing veel, soms zeer veel tijd kost. Het valt te verwachten, dat de inventarisatie in 1953 afgesloten kan worden. De voorbereiding der catalogisering diende ter hand genomen te worden, omdat het Instituut dit jaar een speciale kracht kon aanstellen voor het catalogiseren der Russische boeken. Het ligt in de bedoeling ook de titels van de tijdschriften van deze afdeling, die veel geraadpleegd worden, te beschrijven. Deze werkzaamheden vinden een bevredigende voortgang.

Materiaal werd verstrekt voor de volgende dissertaties: Marxisme en ethiek (Amsterdam), Sovjet literatuur (Amsterdam), de Russische populistische emigratie (Amsterdam), de Russische sociaal-democratie tot 1907 (Oxford), Westerse waarnemers der Russische revolutie (Amsterdam). Voorts voor scripties over Tolstoj en Gontsjarov en onder meer voor andere studies over het Russische populisme, Herzen, Landbouwproblemen in de U.S.S.R., buitenlandse politiek der U.S.S.R., Russische filosofie, Tolstoj, Trotski. Om in dit verband naast het onderwerp ook de naam van een onderzoeker te noemen, zij hier vermeld dat Prof. E. H. Carr geruime tijd materiaal raadpleegde voor zijn werk *The Bolshevik Revolution*.

Over de onderafdelingen van het kabinet valt geen nieuwe ontwikkeling te vermelden; de meeste aandacht trokken die betreffende Joegoslavië en Polen.

De ruil met de Academie voor Wetenschappen te Moskou werd voortgezet; de samenwerking met het Rusland-Instituut der Gemeentelijke Universiteit bleef intensief en zeer aangenaam.

12. Bulletin

In de loop van 1952 verschenen drie afleveringen van het Bulletin en wel: No. 1 in Mei, bevattende een artikel van de heer Fr. de Jong: „Troelstra's Schoolkrant”, en een van de heer W. Blumenberg getiteld: „Einige Briefe Rosa Luxemburgs und andere Dokumente”, benevens 210 boekbesprekingen. Aan dit nummer werd een register op de auteursnamen en een algemeen register voor de jaargang 1951 toegevoegd.

No. 2 in September, bevattende 2 artikelen nl. „Discussions à Londres sur le communisme icarien” van de heer A. Lehning en „Lavrov at the end of 1875” van de hand van de heer J. Meyer, alsmede 209 recensies.

No. 3 in December inhoudende vier artikelen met name van de heren B. Nikolaievsky: „V. M. Chernov”, Fr. de Jong: „An open letter from Ernest Jones to Weydemeyer”, A. Costes: „Victor Dave” en J. L. Snell: „German Socialists in the last Reichstag”, benevens 217 boekbesprekingen.

De recensies werden verzorgd door de heren F. Kool, W. Blumenberg, Fr. de Jong, A. Lehning en J. Meyer.

Het Instituut ontving gedurende 1952 ongeveer 750 boeken ter recensie, hetgeen zeer bevredigend mag worden genoemd.

13. Correspondent Parijs

Ook in het afgelopen jaar zond de correspondent te Parijs het Instituut geregeld contemporain materiaal, dat als bron voor de geschiedenis van deze tijd van belang is. De activiteit van de correspondent is zeer te waarderen. Het is uit de aard van de zaak moeilijk van uit Nederland een overzicht van, laat staan contact met de diverse sociale groeperingen in Frankrijk te krijgen; bovendien ontvangt het Instituut langs deze weg nog materiaal uit andere landen dan Frankrijk.

14. Bezoek aan het Instituut

Het dagelijks bezoek was ongeveer hetzelfde als vorig jaar: ruim 1600 bezoekers werden geregistreerd, waaronder een groot aantal studenten en verhoudingsgewijs, zeer veel buitenlanders, die soms lange tijd op het Instituut kwamen werken. Het bezoek van groepen was in 1952 groter dan in 1951. Verschillende hoogleraren kwamen met hun studenten het Instituut bezichtigen, zo Prof. Dr J. H. Kernkamp, die eerst met een 20-tal Leidse en vervolgens met 18 Rotterdamse studenten het Instituut bezocht, en Prof. Dr J. Presser die met 20 studenten der politiek-sociale faculteit onze collecties in ogenschouw nam. Dr H. Klomp maker bezocht het Instituut met leerlingen van de School voor Maatschappelijk werk. Uit Duitsland kwamen een 30-tal bezoekers van de Volkshochschule Rünthe, een 40-tal van de Sozialistische Bildungsgemeinschaft Lüdenscheid en een groep van dezelfde grootte van een soortgelijke instelling te Herne. Voor de groepen, die ons Instituut bezochten, organiseerden de wetenschappelijke medewerkers kleine tentoonstellingen in hun afdelingen. Ter gelegenheid van de vergadering van de Raad van Advies richtte, als vermeld op p. 18, de heer W. Blumenberg de veel omvangrijker en zeer instructieve tentoonstelling over de Commune in. Voor dezelfde gelegenheid legde de heer De Jong een keuze uit onze aanwinsten van het afgelopen jaar uit. Beide exposities trokken ook zeer de aandacht van de leden der Sociaal-historische Studiekring, die in het Instituut vergaderden.

15. Internationaal Archief voor de Vrouwenbeweging

De catalogisering van de boekerij van het Internationaal Archief voor de Vrouwenbeweging vond ook nu weer regelmatig voortgang; begonnen is

met het systematiseren en catalogiseren van de in 1949 aangekochte bibliotheek van het Nationaal Bureau voor Vrouwenarbeid. Het brochure materiaal van het I.A.V. werd geordend.

Het gebruik van de collectie door studenten en andere onderzoekers uit binnen- en buitenland voor het schrijven van dissertaties, scripties en andere studies neemt regelmatig toe.

16. Contact met de Universiteiten

Ook dit jaar vond een vergadering plaats van de Raad van Advies, waarin de onderscheidene docenten in de geschiedenis, de sociologie, de sociografie, de sociale psychologie, de politieke wetenschappen, onderdelen der rechtswetenschap, de economie en de ethnologie der Nederlandse universiteiten zitting hebben. De directie gaf een overzicht van de aanwinsten en de stand der werkzaamheden van het Instituut, waarop een zeer geanimeerde bespreking volgde. De Raad van Advies gaf zijnerzijds nuttige wenken. Hoewel de taak van de Raad van Advies niet nauwkeurig te omschrijven valt, is het buiten twijfel, dat deze besprekingen er toe leiden, dat het materiaal van het Instituut niet alleen meer en meer bekend wordt in universitaire kringen maar ook veel intensiever gebruikt.

Met de politiek-sociale faculteit der Gemeente Universiteit werd een regeling getroffen, waardoor studenten dezer faculteit hun voorgeschreven stage in het Instituut kunnen behalen.

17. Sociaal-historische studiekring

In de loop van 1952 werd opgericht de Sociaal-historische studiekring, waartoe de heren A. M. Lehning, Dr P. J. Meertens, Mr P. C. E. Sprangers en K. van Boeschoten het initiatief namen. De directie juicht dit initiatief, dat de belangstelling en studie op sociaal-historisch terrein zal stimuleren, ten zeerste toe. Zij heeft de kring alle steun toegezegd en onder meer gastvrijheid voor zijn vergaderingen aangeboden.

18. Het gebouw

De gemeente Amsterdam heeft in 1952 wel zeer goede zorgen aan het gebouw van het Instituut besteed. Niet alleen werden alle toiletten gemoderniseerd, maar bovendien de ketel voor de centrale verwarming vernieuwd.

Het bestuur betuigt gaarne zijn oprechte dank voor deze voortreffelijke zorgen.

